

Закон України про охорону навколишнього природного середовища

ЗМІСТ

охорона природний законодавство екологічний

Розділ 1. Теоретичні аспекти правової охорони навколишнього середовища

1.1 Поняття про правову охорону навколишнього середовища

1.2 Принципи охорони навколишнього природного середовища та природокористування

1.3 Екологічні права та обов'язки громадян

Розділ 2. Закон України про охорону навколишнього природного середовища - основне джерело екологічного права

2.1 Повноваження органів управління у галузі охорони навколишнього природного середовища

2.2 Спостереження, прогнозування, облік та інформування в галузі навколишнього природного середовища

2.3 Екологічна експертиза

2.4 Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

2.5 Контроль і нагляд у галузі охорони навколишнього природного середовища

2.6 Заходи щодо забезпечення екологічної безпеки

2.7 Відповідальність за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища

2.8. Міжнародні відносини України в галузі охорони навколишнього природного середовища

Висновки

Список використаних джерел

ВСТУП

Протягом тисячоліть у людини вироблялось шанобливе ставлення до природи. Але із зростанням кількості населення і розвитком промислового виробництва задоволення дедалі зростаючих матеріальних потреб людей, не зважаючи на хижацьке знищення довкілля, стало головною метою суспільства. Локальні порушення балансу природного середовища переростають у глобальні, які змінюють фундаментальні властивості біосфери: хімічний склад, температуру і вологість повітря, кислотність води і ґрунтів, рівень радіаційного фону, електромагнітних імпульсів, потужність озонового екрану і т.д. Посилюється загроза планетарної екологічної катастрофи. Глибинна причина деградації природного середовища -- в ціннісних установах, у відповідності з якими природа розглядається засобом досягнення економічних цілей.

Отже, для виживання людства потрібно змінити домінуючі у суспільстві ціннісні орієнтації, традиції і звички поведінки. Тільки моральна відповідальність людей один перед одним і перед життям на Землі взагалі в змозі ще запобігти екологічно неспроможним діям і гарантувати сприятливу екологічну перспективу.

У цій справі не можна обмежитись простим відродженням колишніх моральних норм природокористування, оскільки докорінно змінились засоби впливу суспільства на

природу, масштаб і інтенсивність людської діяльності в природі. Людина стала силою, яка здійснює суттєвий вплив на природні планетарні процеси, що спроможні змінити хід еволюції біосфери Землі. Це призводить до необхідності перегляду всієї сукупності світоглядницьких уявлень епохи індустріалізму щодо місця і ролі людини в природі, сприяє ревізії ціннісних пріоритетів буття суспільства, моральних критеріїв оцінки природоперетворюючої діяльності людей, формуванню нових моральних принципів природокористування і на цих засадах спонукає відродженню багатьох традиційних моральних норм.

Відомо, що деяке просування в цьому плані є. В наукових працях пропонуються деякі визначальні принципи природокористування, що відповідають сучасним вимогам виживання людства. Але, на жаль, поки що немає цілісного, систематизованого зведення принципів, які визначають морально-етичні регулятори природокористування.

На етапі становлення нового механізму природокористування найбільш актуальним і плідним може бути удосконалення своєрідного морального екологічного кодексу, який спиратиметься на принципи загальнолюдської моралі і сучасні світоглядницькі уявлення, на нову парадигму взаємодії суспільства і природи. Такою може бути ідея коеволюції природи, людини і суспільства. Концепція коеволюції передбачає певний компроміс, примирення полярних позицій: «людині все дозволено», «природа знає краще», і «назад до природи». Орієнтуючись на рівноправність, партнерство і співробітництво людини, суспільства і природи, на забезпечення їх взаємного співіснування і розвитку, як необхідної умови збереження існуючих форм життя на Землі; концепція коеволюції передбачає позитивну оцінку такої діяльності людей, яка відповідає потребам сприятливого буття як людини і суспільства, так і природи, бо саме через ставлення людини до природи проявляється її ставлення до інших людей.

Видається, що екологічний кодекс повинен сконцентрувати як найважливіші моральні принципи природокористування, так і ті, що диктуються необхідністю підтримання екологічної рівноваги, збереження органічних природних умов, необхідних для існування сучасного видового складу планети.

Звичайно, цим не обмежується обсяг моральних регуляторів природокористування.

Потрібна й інтенсивна законотворча робота над найважливішим правовим документом у галузі природокористування «Законом України про охорону навколишнього природного середовища». Потрібно відпрацювати земельний і водний кодекси, питання захисту надр та повітряного басейну.

Зважаючи на актуальність даної проблеми, ми обрали наступну тему курсової роботи: “Закон України про охорону навколишнього природного середовища - як джерело екологічного права”.

Об'єкт дослідження - Закон України про охорону навколишнього природного середовища.

Предмет дослідження - Закон України про охорону навколишнього природного середовища - як джерело екологічного права.

Мета дослідження - розглянути основні положення Закону України про охорону

навколишнього середовища, а також основні напрямки удосконалення екологічного права в Україні.

Згідно з метою і предметом дослідження було визначено такі завдання:

- 1) розглянути теоретичні аспекти правової охорони навколишнього природного середовища;
- 2) розкрити поняття правової охорони навколишнього середовища;
- 3) охарактеризувати принципи охорони навколишнього природного середовища;
- 4) розглянути екологічні права та обов'язки громадян;
- 5) дослідити Закон України про охорону навколишнього природного середовища.

Методи дослідження. Для розв'язування поставлених завдань використано такі методи наукового дослідження: теоретичний аналіз наукових літературних джерел, синтез, узагальнення, порівняння, конкретизація.

Структура дослідження. Курсова робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури. Робота викладена на 32 сторінках друкованого тексту. Список використаної літератури включає 13 найменувань.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти правової охорони навколишнього середовища

1.1 Поняття про правову охорону навколишнього середовища

Згідно із ст. 65 Конституції України, її громадяни зобов'язані берегти природу, охороняти її багатства, примножувати їх і раціонально використовувати.

Навколишнє середовище -- це природне середовище, що оточує людину. Внаслідок розвитку промисловості та розширення сфери людської діяльності природне середовище зазнає вкрай небажаних наслідків (виснажується земля, її надра, ліси, забруднюється повітря, вода тощо). У зв'язку з цим природа, навколишнє середовище потребують надійного захисту [1].

Правова охорона навколишнього середовища -- це сукупність правових норм, спрямованих на здійснення заходів для його збереження й оздоровлення, раціонального використання природних ресурсів. Це й сама діяльність щодо, виконання цих норм. Охорона навколишнього природного середовища має комплексний характер і регулюється нормами права з різних галузей і підгалузей права (екологічне, земельне, водне, лісове, адміністративне, кримінальне) та іншими законодавчими актами.

Завданням законодавства про охорону навколишнього природного середовища є регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною [2, ст.1].

1.2 Принципи охорони навколишнього природного середовища та природокористування

Основними принципами охорони навколишнього природного середовища є [2, ст. 3]:

- а) пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів при здійсненні

- господарської, управлінської та іншої діяльності;
- б) гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей;
 - в) запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;
 - г) екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій;
 - д) збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів;
 - е) науково обгрунтоване узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства на основі поєднання міждисциплінарних знань екологічних, соціальних, природничих і технічних наук та прогнозування стану навколишнього природного середовища;
 - є) обов'язковість екологічної експертизи;
 - ж) гласність і демократизм при прийнятті рішень, реалізація яких впливає на стан навколишнього природного середовища, формування у населення екологічного світогляду;
 - з) науково обгрунтоване нормування впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище;
 - и) безоплатність загального та платність спеціального використання природних ресурсів для господарської діяльності;
 - і) стягнення збору за забруднення навколишнього природного середовища та погіршення якості природних ресурсів, компенсація шкоди, заподіяної порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища;
 - ї) вирішення питань охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів з урахуванням ступеня антропогенної змінності територій, сукупної дії факторів, що негативно впливають на екологічну обстановку;
 - й) поєднання заходів стимулювання і відповідальності у справі охорони навколишнього природного середовища;
 - к) вирішення проблем охорони навколишнього природного середовища на основі широкого міждержавного співробітництва.

Крім того, щоб людина свідомо прийняла Екологічний кодекс і керувалась ним у своїй діяльності, всі принципи природокористування повинні бути обгрунтовані і вмотивовані. Екологічний кодекс повинен сконцентрувати як найважливіші моральні принципи природокористування, так і ті, що диктуються необхідністю підтримання екологічної рівноваги, збереження органічних природних умов.

Ці принципи повинні проїмати всю систему прав, моральних норм, обов'язків і відповідальності. Такими принципами можуть бути [13]:

- а) природа -- спільний дім усього людства, а тому підтримання її в сприятливому для життя і діяльності стані -- першочергове завдання всіх і кожного. Усвідомлення цього -- показник духовної і моральної зрілості суспільства;
- б) морально-етичні норми суспільства, відносини між людьми -- необхідна

передумова гуманного ставлення до природи,

в) у світі все взаємопов'язано. Людина, природа і суспільство складають нерозривне ціле. Шкідливе для однієї її частки не може бути нешкідливим для інших. Шкода, заподіяна окремим видам організмів, загрожує існуванню людини і біосфери в цілому. Насильство проти природи обертається загрозою людині. Отже, діяльність, пов'язана з порушенням чи руйнацією природних систем, не тільки аморальна, але й самогубна;

г) цілісність природи -- гарант існування людини як виду. Руйнуючи природу, ми завдаємо шкоди не тільки самим собі, але й наступним поколінням, а отже, несемо моральну відповідальність перед нащадками за збереження її багатства і різноманітності;

д) технологічні виробничі процеси повинні узгоджуватися з біосферними коловоротами, не перевищуючи їх можливостей. Цілі людини і засоби їх досягнення слід співвідносити з екологічними вимогами і обмеженнями;

е) забезпечення екологічної безпеки не може обмежуватися тільки створенням найрізноманітніших технічних засобів захисту. Єдиним гарантом відвернення антропогенних глобальних катастроф дедалі більше стає сама людина, її професійна компетентність і моральна відповідальність;

є) екологічна шкода біосфері і здоров'ю людей -- замах на необхідні умови життєдіяльності. Це не тільки аморальний вчинок, але й екологічний злочин;

ж) обсяг природокористування обмежений природними законами розвитку життя, моральними і правовими нормами. Ігнорування останніх веде до наростання соціально-екологічних проблем;

з) здорове природне середовище -- необхідна умова життя людини. Право на здорове середовище проживання -- найважливіше із невідчужуваних природних прав людини. Руйнування природного середовища існування людей -- замах на «природне» право людини;

и) кожний громадянин має право на отримання об'єктивної і повної інформації про екологічний стан місця, де він проживає, працює, відпочиває, а також відносно будь-якої природоперетворюючої діяльності, яка здійснює вплив на довкілля і здоров'я людини;

і) кожний громадянин має право публічно та через засоби масової інформації висловлювати свою думку відносно екологічних рішень і стану природних систем,

ї) кожний громадянин може звертатись до суду, державних органів з вимогою захисту своїх прав на сприятливі екологічні умови життя, праці та відпочинку, подавати позов про відшкодування збитків, завданих здоров'ю і майну внаслідок екологічних правопорушень. Винні за заподіяну шкоду повинні відшкодувати понесені витрати згідно з законом

й) життєво важливі екологічні рішення повинні прийматися за участю населення, яке безпосередньо проживає на території, що зачіпається цим рішенням, а у випадку, коли воно стосується всіх, або більшості населення країни -- всенародним референдумом;

к) кожен суб'єкт природоперетворюючої діяльності зобов'язаний завчасно

інформувати державні органи і громадськість про можливі негативні наслідки, які може спричинити його своєї діяльність на довкілля і здоров'я людей;

л) при виникненні надзвичайної екологічної ситуації державні органи зобов'язані негайно інформувати населення з метою забезпечення адекватної реакції на ситуацію (реалізації програми загальної екологічної безпеки).

Отже, у природи і людини доля спільна. Оскільки наше майбутнє залежить від кожного з нас, то і справа захисту природи -- справа честі і обов'язку кожного громадянина.

Але яким би досконалим не був подібний документ, він залишиться на папері надбанням лише вузького кола спеціалістів, якщо для його втілення у свідомість і практику людей не будуть підключені всі можливі сили і засоби: від сім'ї і школи до вищих органів влади. Сприяти цьому повинна чинна екологічна політика держави, яка має задіяти всі засоби екологічної освіти: маємо на увазі виховання в дошкільних закладах, у школах та вузах, пропаганду етики природокористування у пресі, на радіо та телебаченні.

1.3 Екологічні права та обов'язки громадян

Важливо забезпечити реалізацію права і дотримання обов'язків природокористувачів. Право природокористувача полягає у встановленому державою порядку використання об'єктів природи (землі, її надр, рослинного, тваринного світу та ін.). Це право похідне від права власності народу на землю та багатства природи.

Право загального природокористування означає гарантовану законом можливість громадян користуватися здоровим навколишнім природним середовищем та їх обов'язок дотримуватися встановлених правил охорони природи.

Право спеціального природокористування встановлюється державою для цільового використання окремих видів природних ресурсів (землекористування, водокористування, лісокористування, використання надр та ін.).

Підставою на використання відповідних об'єктів є акт компетентного державного органу про надання цих об'єктів окремим природокористувачам.

Природокористувачам забороняється погіршувати стан об'єктів природи, завдавати їй шкоди. Вони зобов'язані здійснювати заходи для раціонального використання природних ресурсів, проводити природоохоронні й відновлю-вальні роботи, спрямовані на збереження та поліпшення навколишнього середовища.

Крім того, кожний громадянин України має право на [2, ст. 9]:

- а) безпечне для його життя та здоров'я навколишнє природне середовище;
- б) участь в обговоренні проектів законодавчих актів, матеріалів щодо розміщення, будівництва і реконструкції об'єктів, які можуть негативно впливати на стан навколишнього природного середовища, та внесення пропозицій до державних та господарських органів, установ та організацій з цих питань;
- в) участь в розробці та здійсненні заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального і комплексного використання природних ресурсів;
- г) здійснення загального і спеціального використання природних ресурсів;
- д) одержання у встановленому порядку повної та достовірної інформації про стан

навколишнього природного середовища та його вплив на здоров'я населення;

е) одержання екологічної освіти;

є) подання до суду позовів до державних органів, підприємств, установ, організацій і громадян про відшкодування шкоди, заподіяної їх здоров'ю та майну внаслідок негативного впливу на навколишнє природне середовище.

Законодавством України можуть бути визначені й інші екологічні права громадян республіки.

Екологічні права громадян забезпечуються [2, ст. 10]:

а) проведенням широкомасштабних державних заходів щодо підтримання, відновлення і поліпшення стану навколишнього природного середовища;

б) обов'язком міністерств, відомств, підприємств, установ, організацій здійснювати технічні та інші заходи для запобігання шкідливому впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, виконувати екологічні вимоги при плануванні, розміщенні продуктивних сил, будівництві та експлуатації народногосподарських об'єктів;

в) участю громадських об'єднань та громадян у діяльності щодо охорони навколишнього природного середовища;

г) здійсненням державного та громадського контролю за додержанням законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

д) компенсацією в установленому порядку шкоди, заподіяної здоров'ю і майну громадян внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

е) невідворотністю відповідальності за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Діяльність, що перешкоджає здійсненню права громадян на безпечне навколишнє природне середовище та інших їх екологічних прав, підлягає припиненню в порядку, встановленому цим Законом та іншим законодавством України.

Україна гарантує своїм громадянам реалізацію екологічних прав, наданих їм законодавством.

Ради, спеціально уповноважені державні органи управління в галузі охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів зобов'язані надавати всебічну допомогу громадянам у здійсненні природоохоронної діяльності, враховувати їх пропозиції щодо поліпшення стану навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів, залучати громадян до участі у вирішенні питань охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів.

Порушені права громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища мають бути поновлені, а їх захист здійснюється в судовому порядку відповідно до законодавства України.

Обов'язки громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища [2, ст. 12]:

а) берегти природу, охороняти, раціонально використовувати її багатства відповідно до вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

- б) здійснювати діяльність з додержанням вимог екологічної безпеки, інших екологічних нормативів та лімітів використання природних ресурсів;
- в) не порушувати екологічні права і законні інтереси інших суб'єктів;
- г) вносити плату за спеціальне використання природних ресурсів та штрафи за екологічні правопорушення;
- д) компенсувати шкоду, заподіяну забрудненням та іншим негативним впливом на навколишнє природне середовище.

Громадяни України зобов'язані виконувати й інші обов'язки у галузі охорони навколишнього природного середовища відповідно до законодавства України.

????? 2. ????? ?????? ??? ?????? ?????????????? ?????????? ?????????? - ?????? ?????? ?????????????? ??????

Охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини -- невід'ємна умова сталого економічного та соціального розвитку України.

З цією метою Україна здійснює на своїй території екологічну політику, спрямовану на збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорону, раціональне використання і відтворення природних ресурсів.

Важливе місце у системі екологічного законодавства займає Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р., який визначає правові, економічні та соціальні основи, організації охорони навколишнього природного середовища в інтересах теперішніх і майбутніх поколінь; принципи охорони природного середовища: обов'язковість, дотримання екологічних стандартів; гарантування екологічно безпечного середовища; екологізацію матеріального виробництва; гласність і науковість; відповідальність за порушення та ін.

Громадянам гарантовано право на безпечне життя та здоров'я, право об'єднуватись у громадські природоохоронні формування, на отримання необхідної інформації та екологічну освіту, на компенсацію шкоди, завданої їх здоров'ю та ін. Вони зобов'язані берегти природу, раціонально використовувати її багатства, не порушувати екологічні права інших і т. п.

Закон визначає повноваження Рад та органів управління щодо охорони природного середовища.

Регулюються законом також питання проведення екологічних експертиз, екологічної стандартизації. Передбачено економічний механізм забезпечення навколишнього середовища. Особлива увага приділяється охороні природно-заповідних, курортних зон, охороні рідкісних видів тварин. Закон регулює й інші питання щодо охорони навколишнього середовища.

2.1 Повноваження органів управління у галузі охорони навколишнього природного середовища

Управління охороною навколишнього природного середовища полягає у здійсненні в

цій галузі функцій спостереження, дослідження, екологічної експертизи, контролю, прогнозування, програмування, інформування та іншої виконавчо-розпорядчої діяльності.

Державне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюють Кабінет Міністрів України, Ради та їх виконавчі і розпорядчі органи, а також спеціально уповноважені на те державні органи по охороні навколишнього природного середовища і використанню природних ресурсів та інші державні органи відповідно до законодавства України.

Спеціально уповноваженими державними органами управління в галузі охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів у республіці є спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів, його органи на місцях та інші державні органи, до компетенції яких законодавством України та Автономної Республіки Крим віднесено здійснення зазначених функцій.

Громадське управління в галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюється громадськими об'єднаннями і організаціями, якщо така діяльність передбачена їх статутами, зареєстрованими відповідно до законодавства України.

Метою управління в галузі охорони навколишнього природного середовища є реалізація законодавства, контроль за додержанням вимог екологічної безпеки, забезпечення проведення ефективних і комплексних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів, досягнення узгодженості дій державних і громадських органів у галузі охорони навколишнього природного середовища.

Кабінет Міністрів України у галузі охорони навколишнього природного середовища [2, ст. 17]:

- а) здійснює реалізацію визначеної Верховною Радою України екологічної політики;
- б) забезпечує розробку державних республіканських, міждержавних і регіональних екологічних програм;
- в) координує діяльність міністерств, відомств, інших установ та організацій України у питаннях охорони навколишнього природного середовища;
- г) встановлює порядок утворення і використання Державного фонду охорони навколишнього природного середовища у складі Державного бюджету України та затверджує перелік природоохоронних заходів;
- д) встановлює порядок розробки та затвердження екологічних нормативів, лімітів використання природних ресурсів, скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, розміщення відходів;
- е) встановлює порядок визначення збору та її граничних розмірів за користування природними ресурсами, забруднення навколишнього природного середовища, розміщення відходів, інші види шкідливого впливу на нього;
- є) приймає рішення про організацію територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення;
- ж) організує екологічне виховання та екологічну освіту громадян;

з) приймає рішення про зупинення (тимчасово) або припинення діяльності підприємств, установ і організацій, незалежно від форм власності та підпорядкування, в разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

й) керує зовнішніми зв'язками України в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Кабінет Міністрів України може здійснювати й інші повноваження відповідно до законодавства України.

Уряд Автономної Республіки Крим у галузі охорони навколишнього природного середовища на своїй території [2, ст. 18]:

а) здійснює реалізацію законодавства України та Автономної Республіки Крим в галузі охорони навколишнього природного середовища;

б) організує розробку екологічних програм;

в) координує діяльність міністерств, відомств, а також підприємств, установ та організацій в Автономній Республіці Крим у питаннях охорони навколишнього природного середовища, незалежно від форм власності та підпорядкування;

г) встановлює порядок утворення і використання республіканського фонду охорони навколишнього природного середовища у складі республіканського бюджету Автономної Республіки Крим;

д) погоджує розміщення підприємств, установ і організацій;

е) організує управління і контроль в галузі охорони навколишнього природного середовища;

є) визначає в установленому порядку нормативи збору і розміри зборів за забруднення навколишнього природного середовища, розміщення відходів;

ж) затверджує за поданням органів спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів для підприємств, республіканських органів державної влади України.

Місцеві Ради несуть відповідальність за стан навколишнього природного середовища на своїй території і в межах своєї компетенції [2, ст. 15]:

а) забезпечують реалізацію екологічної політики України, екологічних прав громадян;

б) дають згоду на розміщення на своїй території підприємств, установ і організацій;

в) затверджують з урахуванням екологічних вимог проекти планування і забудови населених пунктів, їх генеральні плани та схеми промислових вузлів;

г) видають і скасовують дозволи на відособлене спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення;

д) затверджують місцеві екологічні програми;

е) організовують вивчення навколишнього природного середовища;

є) створюють і визначають статус резервних, в тому числі й валютних, фондів для фінансування програм та інших заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;

ж) організують в разі необхідності проведення екологічної експертизи;

з) забезпечують інформування населення про стан навколишнього природного

середовища, функціонування місцевих екологічних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем;

й) організують роботу по ліквідації екологічних наслідків аварій, залучають до цих робіт підприємства, установи та організації, незалежно від їх підпорядкування та форм власності, і громадян;

і) приймають рішення про організацію територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні;

ї) здійснюють контроль за додержанням законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

й) припиняють господарську діяльність підприємств, установ та організацій місцевого підпорядкування, а також обмежують чи зупиняють (тимчасово) діяльність не підпорядкованих Раді підприємств, установ та організацій в разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища;

к) координують діяльність відповідних спеціально уповноважених державних органів управління в галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів на території місцевої Ради.

2.2 Спостереження, прогнозування, облік та інформування в галузі навколишнього природного середовища

З метою забезпечення збору, обробки, збереження та аналізу інформації про стан навколишнього природного середовища, прогнозування його змін та розробки науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття ефективних управлінських рішень в Україні створюється система державного моніторингу навколишнього природного середовища. Спостереження за станом навколишнього природного середовища, рівнем його забруднення здійснюється Міністерством охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, іншими спеціально уповноваженими державними органами, а також підприємствами, установами та організаціями, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану навколишнього природного середовища.

Порядок здійснення державного моніторингу навколишнього природного середовища визначається Кабінетом Міністрів України.

Спеціально уповноважені державні органи разом з відповідними науковими установами забезпечують організацію короткострокового і довгострокового прогнозування змін навколишнього природного середовища, які повинні враховуватися при розробці і виконанні програм та заходів щодо економічного та соціального розвитку республіки, в тому числі щодо охорони навколишнього природного середовища, використання і відтворення природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Підприємства, установи та організації проводять первинний облік у галузі охорони навколишнього природного середовища і безоплатно подають відповідну інформацію органам, що ведуть державний облік у цій галузі.

На Міністерство охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, його органи на місцях та інші спеціально уповноважені державні органи

покладається підготовка та подання щорічно Верховній Раді України Національної доповіді про стан навколишнього природного середовища в республіці, а також забезпечення заінтересованих державних і громадських органів, підприємств, установ, організацій та громадян інформацією про стан навколишнього природного середовища, випадки і причини його екстремального забруднення, рекомендаціями щодо заходів, спрямованих на зменшення його негативного впливу на природні об'єкти і здоров'я населення, про наслідки і результати ліквідації цих явищ, екологічні прогнози, про притягнення винних до відповідальності [2, ст. 25].

2.3 Екологічна експертиза

В Україні здійснюються державна, громадська та інші види екологічної експертизи. Проведення екологічної експертизи є обов'язковим у процесі законотворчої, інвестиційної, управлінської, господарської та іншої діяльності, що впливає на стан навколишнього природного середовища.

Державна екологічна експертиза проводиться експертними підрозділами чи спеціально створюваними комісіями Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України та його органів на місцях на основі принципів законності, наукової обґрунтованості, комплексності, незалежності, гласності та довгострокового прогнозування.

Завданнями державної екологічної експертизи є [2, ст. 28]:

- а) визначення екологічної безпеки господарської та іншої діяльності, яка може нині або в майбутньому прямо або посередньо негативно вплинути на стан навколишнього природного середовища;
- б) встановлення відповідності передпроектних, передпланових, проектних та інших рішень вимогам законодавства про охорону навколишнього природного середовища;
- в) оцінка повноти й обґрунтованості передбачуваних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища та здоров'я населення, яка здійснюється Міністерством охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України разом з Міністерством охорони здоров'я України.

Для участі в проведенні державної екологічної експертизи можуть залучатися відповідні органи державного управління України, представники науково-дослідних, проектно-конструкторських, інших установ та організацій, вищих навчальних закладів, громадськості, експерти міжнародних організацій.

Громадська екологічна експертиза здійснюється незалежними групами спеціалістів з ініціативи громадських об'єднань, а також місцевих органів влади за рахунок їх власних коштів або на громадських засадах.

2.4 Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

Особливій охороні підлягають природні території та об'єкти, що мають велику екологічну цінність як унікальні та типові природні комплекси, для збереження сприятливої екологічної обстановки, попередження та стабілізації негативних природних процесів і явищ.

Природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні, утворюють єдину територіальну систему і включають території та об'єкти природно-заповідного фонду, курортні та лікувально-оздоровчі, рекреаційні, водозахисні, полезахисні та

інші типи територій та об'єктів, що визначаються законодавством України. Ділянки суші та водного простору природні комплекси й об'єкти, які мають особливу екологічну, наукову, естетичну і народногосподарську цінність і призначені для збереження природної різноманітності, генофонду видів тварин і рослин, підтримання загального екологічного балансу та фонового моніторингу навколишнього природного середовища, вилучаються з господарського використання повністю або частково і оголошуються територією чи об'єктом природно-заповідного фонду України [2, ст. 61].

До складу природно-заповідного фонду України входять державні заповідники, природні національні парки, заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні та зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва, заповідні урочища.

Курортними і лікувально-оздоровчими зонами визнаються території, які мають виражені природні лікувальні фактори: мінеральні джерела, кліматичні та інші умови, сприятливі для лікування і оздоровлення людей.

З метою охорони природних якостей та лікувальних факторів курортних зон, запобігання їх псуванню, забрудненню і виснаженню встановлюються округи їх санітарної охорони.

В межах курортних і лікувально-оздоровчих зон забороняється діяльність, яка суперечить їх цільовому призначенню або може негативно впливати на лікувальні якості і санітарний стан території, що підлягає особливій охороні.

Рекреаційними зонами є ділянки суші і водного простору, призначені для організованого масового відпочинку населення і туризму.

На території рекреаційних зон забороняються [2, ст. 63]:

- а) господарська та інша діяльність, що негативно впливає на навколишнє природне середовище або може перешкодити використанню їх за цільовим призначенням;
- б) зміни природного ландшафту та проведення інших дій, що суперечать використанню цих зон за прямим призначенням.

Важливу роль у правовій охороні природи відіграє Червона книга України.

Положення про неї затверджено Постановою Верховної Ради України від 29 жовтня 1992 р.

Червона книга -- це основний державний документ, який містить узагальнені відомості про сучасний стан видів тварин і рослин України, що знаходяться під загрозою зникнення, про заходи для їх збереження та науково обгрунтованого відтворення.

Кабінет Міністрів не менше одного разу на 10 років забезпечує офіційне видання Червоної книги. Веде її Міністерство охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України.

До Червоної книги України заносяться також тварини і рослини, які мають відношення до України і значаться у Червоному списку Міжнародного Союзу охорони природи і природних ресурсів Європейського Червоного списку. Наприклад, під охороною Червоного списку знаходиться морський ссавець дюгонь з ряду сирен, птахи орлан, сокіл-сапсан та ін. Тільки у Закарпатті охороняється 58 видів тварин, які

занесені до Світової Червоної книги.

Експертиза й узагальнення пропозицій щодо занесення видів тварин і рослин до Червоної книги та визначення їхніх відповідних категорій здійснюється Національною комісією з питань Червоної книги України, персональний склад якої затверджується Міністерством охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки. Це міністерство і приймає рішення про занесення видів тварин та рослин до Червоної книги України.

Червона книга має не тільки велике біологічне, але й юридичне значення, оскільки встановлює, особливий правовий статус видів тварин і рослин, а також підвищену кримінальну, адміністративну та матеріальну відповідальність. На охорону природи спрямовані й інші нормативні акти, наприклад, Закон України «Про тваринний світ» від 3 березня 1993 р.

З метою збереження рідкісних видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, а також видів, відтворення яких у природних умовах неможливе, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, місцеві ради, спеціально уповноважені державні органи управління в галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів зобов'язані вживати необхідних заходів для забезпечення охорони зазначених видів тварин і рослин, поліпшення середовища їх перебування (зростання), створення належних умов для їх розмноження або розведення та розселення.

2.5 Контроль і нагляд у галузі охорони навколишнього природного середовища
Завдання контролю у галузі охорони навколишнього природного середовища полягають у забезпеченні додержання вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища всіма державними органами, підприємствами, установами та організаціями, незалежно від форм власності і підпорядкування, а також громадянами.

Державний контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюється радами та їх виконавчими і розпорядчими органами, Міністерством охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України, його органами на місцях та іншими спеціально уповноваженими державними органами. Державному контролю підлягають використання і охорона земель, надр, поверхневих і підземних вод, атмосферного повітря, лісів та іншої рослинності, тваринного світу, морського середовища та природних ресурсів територіальних вод, континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони республіки, природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні, стан навколишнього природного середовища [2, ст. 35].

Громадський контроль у галузі охорони навколишнього природного середовища здійснюється громадськими інспекторами охорони навколишнього природного середовища згідно з Положенням, яке затверджується Міністерством охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України.

Нагляд за додержанням законодавства про охорону навколишнього природного середовища здійснює Генеральний прокурор України та підпорядковані йому органи прокуратури.

При здійсненні нагляду органи прокуратури застосовують надані їм законодавством України права, включаючи звернення до судів або арбітражних судів з позовами про відшкодування шкоди, заподіяної в результаті порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, та про припинення екологічно небезпечної діяльності.

2.6 Заходи щодо забезпечення екологічної безпеки

Екологічна безпека є такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей.

Екологічна безпека гарантується громадянам України здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів.

При проектуванні, розміщенні, будівництві, введенні в дію нових і реконструкції діючих підприємств, споруд та інших об'єктів, удосконаленні існуючих і впровадженні нових технологічних процесів та устаткування, а також в процесі експлуатації цих об'єктів забезпечується екологічна безпека людей, раціональне використання природних ресурсів, додержання нормативів шкідливих впливів на навколишнє природне середовище. При цьому повинні передбачатися вловлювання, утилізація, знешкодження шкідливих речовин і відходів або повна їх ліквідація, виконання інших вимог щодо охорони навколишнього природного середовища і здоров'я людей.

Підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані додержувати правил транспортування, зберігання і застосування засобів захисту рослин, стимуляторів їх росту, мінеральних добрив, нафти і нафтопродуктів, токсичних хімічних речовин та інших препаратів, з тим щоб не допустити забруднення ними або їх складовими навколишнього природного середовища і продуктів харчування.

При створенні нових хімічних препаратів і речовин, інших потенційно небезпечних для навколишнього природного середовища субстанцій повинні розроблятися та затверджуватися у встановленому законодавством порядку допустимі рівні вмісту цих речовин у об'єктах навколишнього природного середовища та продуктах харчування, методи визначення їх залишкової кількості та утилізації після використання [2, ст. 52].

Місцеві ради, підприємства, установи, організації та громадяни при здійсненні своєї діяльності зобов'язані вживати необхідних заходів щодо запобігання та недопущення перевищення встановлених рівнів акустичного, електромагнітного, іонізуючого та іншого шкідливого фізичного впливу на навколишнє природне середовище і здоров'я людини в населених пунктах, рекреаційних і заповідних зонах, а також в місцях масового скупчення і розмноження диких тварин.

Підприємства, установи, організації, що здійснюють проектування, виробництво, експлуатацію та обслуговування автомобілів, літаків, суден, інших пересувних засобів, установок та виробництво і постачання пального, зобов'язані розробляти і здійснювати комплекс заходів щодо зниження токсичності та знешкодження шкідливих речовин, що містяться у викидах та скидах транспортних засобів,

переходу на менш токсичні види енергії й пального, додержання режиму експлуатації транспортних засобів та інші заходи, спрямовані на запобігання й зменшення викидів та скидів у навколишнє природне середовище забруднюючих речовин та додержання встановлених рівнів фізичних впливів.

При проведенні фундаментальних та прикладних наукових, науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт обов'язково повинні враховуватися вимоги охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання і відтворення природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки.

Забороняється впровадження відкриттів, винаходів, застосування нової техніки, імпортного устаткування, технологій і систем, якщо вони не відповідають вимогам екологічної безпеки.

2.7 Відповідальність за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища

Порушення законодавства України про охорону навколишнього природного середовища тягне за собою встановлену цим Законом та іншим законодавством України дисциплінарну, адміністративну, цивільну і кримінальну відповідальність.

Відповідальність за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища несуть особи, винні у [2, ст. 68]:

- а) порушенні прав громадян на екологічно безпечне навколишнє природне середовище;
- б) порушенні норм екологічної безпеки;
- в) порушенні вимог законодавства України при проведенні екологічної експертизи, в тому числі поданні завідомо неправдивого експертного висновку;
- г) невиконанні вимог державної екологічної експертизи;
- д) фінансуванні, будівництві і впровадженні у виробництво нових технологій і устаткування без позитивного висновку державної екологічної експертизи;
- е) самовільному спеціальному використанні природних ресурсів;
- є) порушенні строків внесення зборів за використання природних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища;
- ж) порушенні природоохоронних вимог при зберіганні, транспортуванні, використанні, знешкодженні та за-хороненні хімічних засобів захисту рослин, мінеральних добрив, токсичних та радіоактивних речовин, виробничих, побутових та інших видів відходів;
- з) невиконанні вимог охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду та інших територій, що підлягають особливій охороні, видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України;
- и) відмові від надання своєчасної, повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища, а також про джерела забруднення, у приховуванні випадків аварійного забруднення навколишнього природного середовища або фальсифікації відомостей про стан екологічної обстановки чи захворюваності населення.

Законодавством України може бути встановлено відповідальність і за інші порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Підприємства, установи, організації та громадяни зобов'язані відшкодувати шкоду, заподіяну ними внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, в порядку та розмірах, встановлених законодавством України.

Застосування заходів дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності не звільняє винних від компенсації шкоди, заподіяної забрудненням навколишнього природного середовища та погіршенням якості природних ресурсів. Посадові особи та спеціалісти, винні в порушенні вимог щодо охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки за поданням державних органів охорони навколишнього природного середовища згідно з рішеннями їх управлінських органів позбавляються премій за основними результатами господарської діяльності повністю або частково.

Порядок позбавлення премій визначається законодавством України.

Шкода, заподіяна внаслідок порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, підлягає компенсації, як правило, в повному обсязі без застосування норм зниження розміру стягнення та незалежно від збору за забруднення навколишнього природного середовища та погіршення якості природних ресурсів [2, ст. 69].

Особи, яким завдано такої шкоди, мають право на відшкодування неодержаних прибутків за час, необхідний для відновлення здоров'я, якості навколишнього природного середовища, відтворення природних ресурсів до стану, придатного для використання за цільовим призначенням.

Особи, що володіють джерелами підвищеної екологічної небезпеки, зобов'язані компенсувати заподіяну шкоду громадянам та юридичним особам, якщо не доведуть, що шкода виникла внаслідок стихійних природних явищ чи навмисних дій потерпілих.

Визначення складу екологічних правопорушень і злочинів, порядок притягнення винних до адміністративної та кримінальної відповідальності за їх вчинення встановлюються Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним кодексом України.

2.8 Міжнародні відносини України в галузі охорони навколишнього природного середовища

Україна бере участь у міжнародному співробітництві у галузі охорони навколишнього природного середовища на державному і громадському рівнях відповідно до законодавства України та міжнародного права.

Якщо міжнародним договором, укладеним Україною, встановлено інші правила, ніж ті, що містяться в законодавстві України про охорону навколишнього природного середовища, то застосовуються правила міжнародного договору.

Україна здійснює заходи щодо розвитку та зміцнення міжнародного співробітництва у галузі охорони навколишнього природного середовища з іншими державами, а також в рамках природоохоронної діяльності ООН та організацій, що входять в її систему, інших урядових і неурядових міжнародних організацій [2, ст. 71].

ВИСНОВКИ

Курсова робота досліджувала одну з актуальних проблем сучасного екологічного права - Закон України про охорону навколишнього природного середовища як джерело екологічного права. Вивчення та аналіз низки правових та літературних джерел дали змогу зробити такі висновки:

1. Правова охорона навколишнього середовища -- це сукупність правових норм, спрямованих на здійснення заходів для його збереження й оздоровлення, раціонального використання природних ресурсів. Це й сама діяльність щодо, виконання цих норм. Охорона навколишнього природного середовища має комплексний характер і регулюється нормами права з різних галузей і підгалузей права (екологічне, земельне, водне, лісове, адміністративне, кримінальне) та іншими законодавчими актами.
2. Завданням законодавства про охорону навколишнього природного середовища є регулювання відносин у галузі охорони, використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною.
3. Щоб людина свідомо прийняла Екологічний кодекс і керувалась ним у своїй діяльності, всі принципи природокористування повинні бути обґрунтовані і вмотивовані. Екологічний кодекс повинен сконцентрувати як найважливіші моральні принципи природокористування, так і ті, що диктуються необхідністю підтримання екологічної рівноваги, збереження органічних природних умов.
4. Важливо забезпечити реалізацію права і дотримання обов'язків природокористувачів. Право природокористувача полягає у встановленому державою порядку використання об'єктів природи (землі, її надр, рослинного, тваринного світу та ін.).
5. Обов'язки громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища: берегти природу, охороняти, раціонально використовувати її багатства відповідно до вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища; здійснювати діяльність з додержанням вимог екологічної безпеки, інших екологічних нормативів та лімітів використання природних ресурсів; не порушувати екологічні права і законні інтереси інших суб'єктів; вносити плату за спеціальне використання природних ресурсів та штрафи за екологічні правопорушення; компенсувати шкоду, заподіяну забрудненням та іншим негативним впливом на навколишнє природне середовище.